

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Πτυχιακή Εργασία

Ελληνικός Τίτλος Εργασίας : «Τα παιδιά πηγαίνουν μουσείο. Το «Μουσείο Φυσικής Ιστορίας» της Αξιούπολης-Κιλκίς μέσα σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την προσχολική ηλικία.»

Αγγλικός Τίτλος Εργασίας: «The children are going to museum. The “Natural History Museum” of Axioupoli-Kilkis where an educational program for pre-schoolers will be held.»

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Ε. Κωτσαλίδου

΄Β Βαθμολογητής: Ι. Βαμβακίδου

Φοιτήτρια: Ελένη Αμπράζη

ΑΕΜ: 2819

Φλώρινα, 2018

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Κεφάλαιο 1^ο Η Μουσειακή Αγωγή.....	4
1.1 Τι είναι Μουσείο	4
1.2 Είδη Μουσείων.....	5
1.3 Τα Μουσεία στην Εκπαίδευση.....	7
Κεφάλαιο 2^ο Το «Μουσείο Φυσικής Ιστορίας» της Αξιούπολης-Κιλκίς.....	11
2.1 Ιστορικό Πλαίσιο του Μουσείου.....	11
2.2 Ξενάγηση στο Μουσείο.....	13
Κεφάλαιο 3^ο Διαθεματικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα με Θέμα «Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας» Αξιούπολης-Κιλκίς.....	20
3.1 Στάδια προγράμματος.....	20
3.1.1 Πριν την επίσκεψη	22
3.1.2 Η επίσκεψη στο ΜΦΙΑ	24
3.1.3 Επιστροφή στο Νηπιαγωγείο-Δραστηριότητες επέκτασης	30
Αξιολόγηση	31
Συζήτηση-Συμπεράσματα	35
Βιβλιογραφία	37
Ελληνόγλωσση	37
Ξενόγλωσση	37
Ηλεκτρονικές Πηγές	37

Εισαγωγή

Το 290 π.Χ. στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου ένας ναός λατρείας των Μουσών έγινε το πρώτο Μουσείο στην ιστορία. Με το πέρασμα των χρόνων, ο 17ος αιώνας αποτέλεσε την απαρχή που ένα Μουσείο άνοιξε τις πόρτες του στο κοινό. Έως τότε, το κοινό των Μουσείων αποτελούνταν από βασιλιάδες, ευγενείς, πάπες και υψηλά πρόσωπα. Από εκείνη την περίοδο τα Μουσεία έχουν εξελιχθεί και στον κοινό παρονομαστή τους έχουν την προαγωγή της γνώσης, την ψυχαγωγία και την υποδοχή του κοινού.

Η κοινωνία και οι θεσμοί της έχουν έντονο το χαρακτηριστικό της εξέλιξης, λόγω της ανόδου του επιπέδου της παιδείας και της εξέλιξης του πολιτισμού. Ένας θεσμός που έχει εξελιχτεί τα τελευταία χρόνια είναι το Μουσείο, του οποίου η χρησιμότητα γίνεται όλο ένα και πιο αντιληπτή τα τελευταία χρόνια. Στην σημερινή εποχή το Μουσείο είναι ένας κύριος φορέας κοινωνικής αλλαγής ο οποίος έχει ανοίξει τις πόρτες του σε όλες τις κοινωνικές ομάδες.

Η υποδοχή του κοινού δεν είναι κάτι εύκολο αφού η τέχνη, η γνώση και ο πολιτισμός που πρεσβεύουν τα Μουσεία θα πρέπει να μην είναι προνόμιο ορισμένων κοινωνικών ομάδων τη στιγμή που αποκλείονται κάποιες άλλες. Γι αυτόν τον σκοπό, τα Μουσεία προκειμένου να έχουν εποικοδομητικές σχέσεις με τους πολίτες οφείλουν να μεριμνούν για τις ιδιαίτερες κατηγορίες πολιτών και να γίνονται προσβάσιμα σε όλες τις κατηγορίες ανθρώπων, προσφέροντάς τους ίσες δυνατότητες απόλαυσης πολιτιστικών αγαθών.

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το ρόλο του Μουσείου στη σύγχρονη εκπαίδευση και παρουσιάζει Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα στο Μουσείο «Φυσικής Ιστορίας» της Αξιούπολης-Κιλκίς. Ειδικότερα, το πρώτο κεφάλαιο ορίζει την έννοια του μουσείου, διακρίνει τους μουσειακούς τύπους και περιγράφει τη σημασία των μουσείων στον εκπαιδευτικό χώρο. Το δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνεται στο ιστορικό πλαίσιο του Μουσείου «Φυσικής Ιστορίας» Αξιούπολης-Κιλκίς και τους «χώρους» του κατά τη διάρκεια μιας ξενάγησης. Τέλος, το τρίτο κεφάλαιο αναλύει τα στάδια ενός διαθεματικού εκπαιδευτικού προγράμματος με θέμα «Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας» Αξιούπολης-Κιλκίς.

Κεφάλαιο 1^ο Η Μουσειακή Αγωγή

1.1 Τι είναι Μουσείο

Σύμφωνα με το Μπαμπινιώτη (2002), μουσείο «είναι ο χώρος, όπου φυλάσσονται, μελετώνται επιστημονικώς και εκτίθενται σε κοινή θέα έργα τέχνης, αντικείμενα αναγνωρισμένης αξίας, αντικείμενα από το παρελθόν ή με μορφωτικό ενδιαφέρον». Τα εκθέματα του μουσειακού χώρου παρουσιάζουν αξία πολιτισμική, εκπαιδευτική και κοινωνική. Το μουσείο έχει μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα, «ανοίγει τις πύλες του» σε όλα τα κοινωνικά στρώματα και ομάδες και συνδέει το παρόν με το παρελθόν και την παράδοση, από τη στιγμή που παρουσιάζει τη συνέχεια του πολιτισμού και τονώνει την εθνική ταυτότητα.

Το μουσείο δεν έχει χαρακτήρα στατικό μα εξελισσόμενο και δυναμικό. Η έννοια του «μουσείου» επιδέχεται πολλαπλές ερμηνείες, ανάλογα με τα σημεία που εστιάζει κάποιος και τα οποία είναι οι λειτουργίες του μουσείου, η αποστολή του, οι αξίες που υπηρετεί. Για το μουσείο κυριαρχούν δύο αντιλήψεις: η παραδοσιακή και η σύγχρονη. Σύμφωνα με την πρώτη, ο ρόλος του μουσειακού χώρου είναι καθαρά λειτουργικός, αφού αποτελεί το χώρο που διαχειρίζεται τα αντικείμενα που έχει «υπό την προστασία του», μέσα από τις λειτουργίες της συλλογής, καταγραφής, συντήρησης και μελέτης. Η σύγχρονη αντίληψη περί μουσείου αποδίδει σε αυτό νέες λειτουργίες, κοινωνική, πολιτιστική και εκπαιδευτική, μέσα από την παρουσίαση διαφόρων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, με στόχο την επαφή των νέων με το μουσειακό χώρο και την επίτευξη της μόρφωσης και της ψυχαγωγίας μέσα από την υλοποίησή τους. (Οικονόμου, 2003).

Το 1984 η Ένωση Μουσείων Βρετανίας ορίζει το μουσείο ως «οργανισμό που συλλέγει, τεκμηριώνει, διαφυλάσσει, εκθέτει και ερμηνεύει υλικές μαρτυρίες και σχετικές πληροφορίες για το δημόσιο όφελος». Από τα ρήματα που κυριαρχούν στον παραπάνω ορισμό γίνεται αντιληπτή η σημασία και αποστολή του μουσείου, που είναι η συγκέντρωση ή απόκτηση συλλογών, η διατήρηση ενός αρχείου, η προστασία και συντήρηση των αντικειμένων του υλικού πολιτισμού, η παρουσίαση των αντικειμένων στο ευρύ κοινό, η παροχή πληροφοριών παιδευτικής, κοινωνικής, πολιτιστικής αξίας. (Οικονόμου, 2003).

Το 1998 η Ένωση Μουσείων Βρετανίας αναπροσαρμόζει τον ορισμό του 1984 και ορίζει το μουσείο ως χώρο που «επιτρέπει στους ανθρώπους να εξερευνούν συλλογές

για έμπνευση, μάθηση και ψυχαγωγία. Κάνει προσιτά αντικείμενα και δείγματα του φυσικού κόσμου, τα οποία διαφυλάσσει για την κοινωνία». Από το περιεχόμενο του νέου ορισμού αντιλαμβάνεται κανείς ότι πλέον το κέντρο βάρους δεν επικεντρώνεται στα αντικείμενα που εκτίθενται στο μουσειακό χώρο, αλλά στην αμφίδρομη και διαλεκτική επικοινωνία που αυτά έχουν με τον επισκέπτη. Ο ανθρώπινος παράγοντας αρχίζει να έχει ενεργό ρόλο και εμπλοκή στην επαφή με τα μνημεία, αφού ο σκοπός είναι η δική του επαφή, γνώση, ευαισθητοποίηση, συνειδητοποίηση της αξίας διαφόρων εκθεμάτων στη συνέχεια του πολιτισμού, της κοινωνίας, της οποίας ο ίδιος αποτελεί μέρος.(Οικονόμου, 2003).

1.2 Είδη Μουσείων

Το μουσείο, όπως αναφέρθηκε, αποτελεί χώρο συνεχώς εξελισσόμενο μέσα στο πέρασμα του χρόνου. Στην αλλαγή και εξέλιξη του επιδρά καταλυτικά το εκάστοτε κοινωνικό, πολιτισμικό περιβάλλον. Τα μουσεία θεωρούνται έμπυχοι οργανισμοί που προσαρμόζονται στο περιβάλλον και αποκτούν αξία μέσα σε αυτό, όπως και τα εκθέματα που αυτά φιλοξενούν. Στις μέρες μας, το μουσείο εστιάζει στην επικοινωνία με το κοινωνικό σύνολο και στη μετάδοση της γνώσης, αποκτώντας παιδευτικό χαρακτήρα. Με βάση αυτά, κυριαρχούν τρεις τύποι μουσείων: το παραδοσιακό, το μοντέρνο και το μεταμοντέρνο.

- ❖ Το παραδοσιακό μουσείο παρουσιάζει εκθέματα, δίνοντας σημασία στο παρελθόν και στοχεύοντας στην επαφή του κοινού με τα ίδια τα αντικείμενα και συνδέοντάς τα με την εθνική κληρονομιά και πορεία του έθνους. Τα αντικείμενα που εκτίθενται είναι αυτά, τα οποία αποτελούν το κέντρο βάρους του μουσείου. Στον επισκέπτη δίνεται η δυνατότητα άντλησης πληροφοριών για την προέλευση, χρησιμότητα των αντικειμένων. Δεν αποτελεί στόχο του μουσείου η ανάδειξη του ανθρώπινου και κοινωνικού παράγοντα. Η γνώση περιορίζεται αποκλειστικά στα αντικείμενα κι όχι στις κοινωνικές συνθήκες που τα επηρεάζουν ούτε στον τρόπο που αντιλαμβάνονται οι άνθρωποι την αξία τους. Αυτή η προσέγγιση οδηγεί τον επισκέπτη σε «τουρίστα» κι όχι περιηγητή του χώρου του μουσείου, αφού παθητικά λαμβάνει «έτοιμη» γνώση και δεν έχει τη δυνατότητα να νιώσει θαυμασμό και να αναπτύξει «στενή σχέση» με το περιεχόμενο της έννοιας του μουσείου.(Νάκου, 2001).

Ο παραδοσιακός τύπος μουσείου θέτει τα αντικείμενα στη σειρά, χρονολογικά, παρουσιάζει μια ιστορία και πραγματικότητα του παρελθόντος αντικειμενικά. Παραταύτα, αδιαφορεί για τις αντιδράσεις, σκέψεις, ιδέες, ενστάσεις ή προβληματισμούς του ατόμου σχετικά με αυτά. Οι πληροφορίες για τα αντικείμενα-εκθέματα δίνονται περιληπτικά και ακαδημαϊκά, με αποτέλεσμα το κοινό πολλές φορές να μην τις κατανοεί, να δυσκολεύεται να τις ερμηνεύσει και να τις αποσαφηνίσει και να αποστασιοποιείται από το μουσειακό χώρο, ο οποίος γι αυτόν δεν αποτελεί πεδίο προσιτό και οικείο.(Νάκου, 2001).

- ❖ Τα μοντέρνα μουσεία παρουσιάζουν τα αντικείμενα συνδέοντάς τα με το κοινωνικό τους πλαίσιο, παρέχοντας περισσότερες πληροφορίες και βοηθώντας το κοινό να τα κατανοήσει περισσότερο και να έρθει σε στενή επαφή με αυτά. Δεν παρέχουν γνώσεις ακαδημαϊκές και συγκεκριμένες μα οδηγούν τον επισκέπτη στην κριτική προσέγγιση της αξίας και λειτουργικότητας των μνημείων και εκθεμάτων, οξύνοντας το νου και τη σκέψη του κι όχι αποκλειστικά την όραση στη θέα ενός αντικειμένου. Στα μοντέρνα μουσεία προωθείται η βιωματική προσέγγιση κι όχι η απλή θέαση των εκθεμάτων και το βάρος επικεντρώνεται τόσο στα αντικείμενα όσο και στον ανθρώπινο παράγοντα που τα γνωρίζει, τα κατανοεί, τα εντάσσει στο περιβάλλον, αναπτύσσει διαλεκτική σχέση και επικοινωνία μαζί τους. (Νάκου, 2001).

Αποκτούν, με άλλα λόγια, εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό χαρακτήρα και ρόλο. Στο κοινό παρέχονται πολλαπλές πληροφορίες για τα εκθέματα υπό μορφή λεζάντων, βίντεο, διαφανειών διαδραστικών, χρήση ποικίλων τεχνολογικών μέσων. Πραγματοποιούνται προγράμματα και δράσεις εκπαιδευτικού χαρακτήρα, όπου ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα συμμετοχής σε παιχνίδια, δραματοποίηση, συζήτηση. Με αυτόν τον τρόπο εμπλέκεται ενεργά και βιωματική στην κατανόηση του περιεχομένου των εκθεμάτων, εξοικειώνεται, αγαπά και κατανοεί όχι απλά τη δομή μα το περιεχόμενο του μουσειακού χώρου, ο οποίος έχει χαρακτήρα κοινωνικό και παιδευτικό. (Νάκου, 2001).

- ❖ Το τρίτο και τελευταίο είδος μουσείου είναι το μεταμοντέρνο. Αυτός ο τύπος μουσείου εστιάζει περισσότερο στις ανάγκες και επιθυμίες του κοινού, το

οποίο έχει συγκεκριμένες απαιτήσεις και διαφορετικές προσδοκίες από το μουσείο. Χαρακτηρίζεται από ποικίλες κοινωνικές, πολιτισμικές, γνωστικές ιδιότητες και αντιλαμβάνεται διαφορετικά την αξία και το περιεχόμενο των αντικειμένων, τα ερμηνεύει ατομικά με κριτήριο τις αντιλήψεις του, τα συναισθήματά του, τις γνώσεις του. Το μεταμοντέρνο μουσείο επικεντρώνεται στο κοινό, λοιπόν, που προσεγγίζει και αξιοποιεί τα εκθέματα κι όχι στα αντικείμενα.(Νάκου, 2001).

Συμπερασματικά, το μεταμοντέρνο μουσείο εστιάζει στην εξυπηρέτηση του πολυσύνθετου και απαιτητικού κοινού, παρουσιάζει τα εκθέματα «ανοικτά» σε ερμηνευτική προσέγγιση, με κριτήριο τις ανάγκες του κοινού που τα επισκέπτεται και κατασκευάζει διαφορετικές εικόνες της πραγματικότητας.(Νάκου, 2001).

1.3 Τα Μουσεία στην Εκπαίδευση

Η μουσειακή αγωγή δε σχετίζεται αποκλειστικά με την παροχή γνώσεων αλλά αποτελεί ένα ευρύτερο φάσμα, στο οποίο περικλείονται η δημιουργικότητα, η απόκτηση εμπειριών, η ψυχαγωγία. Η μουσειοπαιδαγωγική κάνει χρήση διαφόρων μεθόδων που εμπλέκουν το άτομο ενεργά στη μουσειακή διαδικασία και περικλείουν την έκφραση, γραπτή και προφορική, τη μουσική, την έρευνα, τη μίμηση, την ερμηνεία και ανάλυση, την ενεργοποίηση των αισθήσεων. (Hooper-Greenhill, 2007).

Οι μουσειακές μέθοδοι εφαρμόζονται σε εκπαιδευτικά προγράμματα, διαδικασία κατά την οποία ειδικό προσωπικό των μουσείων, σε ρόλο διδάσκοντα και εμπνευστή, απευθύνεται σε συγκεκριμένες ομάδες κοινού και μέσα από συγκεκριμένη πορεία, μέσα και δραστηριότητες στοχεύει στην επαφή του κοινού βιωματικά με τα εκθέματα και το μουσειακό χώρο.(Hooper-Greenhill, 2007).

Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα ξεκινά μέσα από την ξενάγηση στο χώρο του μουσείου, όπου ο ξεναγός αφηγείται την ιστορία του μουσείου και τα εκθέματα που περιέχονται σε αυτό. Ακολουθεί η συζήτηση με το κοινό υπό μορφή

ερωταποκρίσεων, προκειμένου ο επισκέπτης να κατανοήσει τη λειτουργία και την αξία ύπαρξης του μουσειακού χώρου και έπεται η υλοποίηση δραστηριοτήτων που εξοικειώνουν το κοινό με το χώρο και το ψυχαγωγούν και το βοηθούν να εμπλακεί σε αυτόν ενεργητικά, συμμετοχικά, βιωματικά.(Hooper-Greenhill, 2007).

Στην υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η επικέντρωση στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του κοινού, αφού στόχο αποτελεί η διατήρηση της προσοχής και το αμείωτο ενδιαφέρον για το πρόγραμμα, καθ' όλη τη διάρκεια πραγματοποίησής του. Για να επιτευχθεί αυτό, το πρόγραμμα οφείλει να σχεδιάζεται κατάλληλα από αρμόδιους φορείς, γνώστες του αντικειμένου, να χρησιμοποιεί κατάλληλες μεθόδους και προσεγγίσεις, στοχευμένα και σύγχρονα εποπτικά μέσα και να επιτρέπει την ενεργό συμμετοχή του κοινού μέσα από την πραγμάτωση ποικίλων δράσεων, που υπηρετούν τους στόχους που έχουν τεθεί.(Lewalter, 2009).

Απώτερο στόχο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων αποτελεί η νοητική και συναισθηματική επαφή και εμπλοκή των επισκεπτών με τα αντικείμενα του μουσειακού χώρου και η ελευθερία και δυνατότητα έκφρασής τους για αυτά και σύνδεσής τους με την καθημερινή ζωή και προσωπική εμπειρία. Με αυτόν τον τρόπο η γνώση που αποκτάται δε χαρακτηρίζεται στείρα και αποκομμένη από τα βιώματα του κοινού, αλλά προϊόν ατομικής επεξεργασίας και σκέψης. Η μουσειακή αγωγή αποτελεί, έτσι, το μεσολαβητή ανάμεσα στο μουσείο και το κοινό, αναπτύσσοντας μεταξύ τους μια σχέση αμφίδρομη, διαλεκτική, δημιουργική.(Μπακιρτζής, 2002).

Οι δραστηριότητες που εφαρμόζονται κατά την πραγμάτωση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος είναι διαθεματικές, συνδέουν μεταξύ τους ποικίλες γνωστικές περιοχές και βοηθούν το κοινό να κατανοήσει, να ερμηνεύσει, να εξοικειωθεί με το περιβάλλον του μουσείου. Οι πιο αποτελεσματικές δραστηριότητες είναι αυτές της άμεσης επικοινωνίας, που χρησιμοποιούν έντυπα αλλά και ψηφιακό υλικό για την πλήρη ερμηνεία του χώρου και των αντικειμένων που εκτίθενται σε αυτόν. Αναπτύσσονται σε δύο επίπεδα, από τα οποία το πρώτο αφορά την παροχή πληροφοριών για το αντικείμενο έρευνας και το δεύτερο εστιάζει στη δημιουργία σχέσεων επικοινωνίας κοινού-εκθέματος. Ευνοούν, λοιπόν, την αμφίδρομη, διαδραστική επικοινωνία και κρατούν αμείωτο το ενδιαφέρον του κοινού και εξάπτουν τη θέληση και διάθεση για γνώση και δημιουργία.(Μπακιρτζής, 2002).

Η υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων αποκτά παιδευτικό και μορφωτικό χαρακτήρα και επιδιώκει η γνώση να αποκτηθεί μέσα από την επαφή με το μουσειακό αντικείμενο που αποτελεί το θέμα του προγράμματος, όσο και με τη γενικότερη επαφή του περιβάλλοντος του μουσείου, στο οποίο εντάσσεται το εκάστοτε πρόγραμμα. Ο μουσειακός χώρος δομείται με τέτοιον τρόπο, οργανώνει κατάλληλα τα εκθέματα και τα παρουσιάζει στο κοινό, το οποίο καλείται, με κριτήριο τη γνωστική του κατάσταση και ετοιμότητα, να τα ερμηνεύσει πολλαπλά. Η ατμόσφαιρα και το κλίμα που δημιουργεί ο χώρος επιτρέπουν την εκδήλωση σκέψεων, συναισθημάτων, ενδιαφέροντος του κοινού.(Lewalter, 2009).

Μια μέθοδος και προσέγγιση στη μουσειακή αγωγή έχει θετικά αποτελέσματα όταν κινεί την περιέργεια, το ενδιαφέρον του κοινού, το οποίο συμμετέχει, κάνει ερωτήσεις, δίνει απαντήσεις, αφουγκράζεται τα νοήματα του αντικειμένου που πραγματεύεται και διατηρεί στη μνήμη του την επαφή με αυτό. Η μουσειακή αγωγή παρέχει κίνητρα, τροφή για σκέψη, γνώση, δημιουργικότητα, συνεργατικότητα, έμπνευση. (Lewalter, 2009).

Δεν υπάρχει οδηγός χρήσης συγκεκριμένων μεθόδων κατά την υλοποίηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος μουσειακής αγωγής. Η χρήση των μεθόδων εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε ομάδας, από το περιβάλλον του μουσειακού χώρου, από τους στόχους που έχουν τεθεί κατά το σχεδιασμό του προγράμματος, καθώς και από τις δυνατότητες ενεργούς συμμετοχής της ομάδας. Αυτό σημαίνει πως ένα πρόγραμμα μπορεί να έχει καθαρά δασκαλοκεντρικό χαρακτήρα και να βασίζεται στο ρόλο του ξεναγού, ενώ ένα άλλο μαθητοκεντρικό και να εστιάζει στη διάδραση των μελών της ομάδας.(Zacharias, 2013).

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα απευθύνονται σε σχολικές ομάδες ή σε ανηλίκους ατομικά που επισκέπτονται το μουσείο. Μουσειοπαιδαγωγοί κατάλληλα εκπαιδευμένοι κινούν το ενδιαφέρον των παιδιών με το συνδυασμό κίνησης, μουσικής, παιχνιδιού, χορού και μεταδίδουν στο κοινό αξίες και εμπειρίες. Τα προγράμματα απευθύνονται, κυρίως, σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι επισκέπτονται ομαδικά το μουσείο και έρχονται σε επαφή με τα διάφορα εκθέματα σε κατάλληλες αίθουσες, όπου και υλοποιείται το πρόγραμμα. Μπορεί να συμμετέχει το ευρύ κοινό και μαθητές με δυσκολίες μάθησης και ειδικές κατηγορίες, όπως κωφοί, ΑμΕΑ.(Zacharias, 2013).

Μαθητές ή σχολεία που αδυνατούν να έχουν πρόσβαση στο χώρο του μουσείου, έχουν τη δυνατότητα να δανειστούν υλικό από το εκάστοτε μουσείο, με κριτήριο το θέμα το οποίο πραγματεύονται, κατά τη διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος. Πολλές φορές, οι εκπαιδευτικοί ζητούν υλικό από το μουσείο, προκειμένου αυτό να αποτελέσει την αφορμή για μια πρώτη επαφή των μαθητών με το θέμα, πριν ακολουθήσει η πραγματοποίηση της επίσκεψης και ξενάγησης στο μουσειακό περιβάλλον.(Zacharias, 2013).

Κεφάλαιο 2^ο Το «Μουσείο Φυσικής Ιστορίας» της Αξιούπολης-Κιλκίς

2.1 Ιστορικό Πλαίσιο του Μουσείου

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στεγάζεται στο παλιό πρώτο δημοτικό σχολείο της πόλης Αξιούπολης Κιλκίς, και σε μικρή απόσταση από το κέντρο της πόλης, στον λόφο των σχολείων. Η ιδέα για την δημιουργία ξεκίνησε το 1993, από τον τότε Δήμαρχο κ.Γιάννη Πολυχρονίδη, ο οποίος ανακαίνισε το κτίριο, προκειμένου να αποτελέσει πόλο έλξης για τους κατοίκους της περιοχής αλλά και όλης της χώρας, με στόχο την ανάδειξη της περιοχής και την ενίσχυση της τοπικής κοινωνίας.(<http://www.anki.gr/3207E74D.el.aspx>).

Την επομένη κιόλας χρονιά με την ένταξη του έργου στο κοινοτικό πρόγραμμα LEADER I, άρχισαν οι εργασίες αναπαλαίωσης του νεοκλασικού κτιρίου του παλαιού δημοτικού σχολείου, προκειμένου να στεγασθεί το μουσείο.Αυτός που οργάνωσε ουσιαστικά το πρόγραμμα για την εισροή των χρημάτων ήταν ο τότε φοιτητής Γεωλογίας και σήμερα καθηγητής στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση κ. Φώτης Παπαθαναήλ. Η επαφή και γνώση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και η αξιοποίηση της γνωριμίας που είχε με τον τότε δήμαρχο Αξιούπολης, κ. Ιωάννη Πολυχρονίδη, τον οδήγησε να του προτείνει την ίδρυση του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Αξιούπολης.(Μ.Φ.Ι.Α.).(<http://www.anki.gr/3207E74D.el.aspx>).

Το κτίριο ήταν ερημωμένο και αποτέλεσε αφορμή για τη δυνατότητα αποκατάστασής του. Επιστημονικά υπεύθυνος του προγράμματος ορίστηκε ο καθηγητής του Α.Π.Θ. του τμήματος Γεωλογίας κ. Γ. Δημόπουλος αλλά και κύριος εκφραστής της υλοποίησης του μουσείου. Ανακαινίστηκε πλήρως το κτίριο χωρίς τη βοήθεια ειδικών επιστημόνων (μουσειολόγων) παρά μόνο με την επίβλεψη δύο αρχιτεκτόνων. Το ποσό που δαπανήθηκε για τη δημιουργία του μουσείου ανερχόταν περίπου στα 330.000 ευρώ.(<http://www.anki.gr/3207E74D.el.aspx>).

Οι υπεύθυνοι φορείς αγόρασαν συλλογές από πετρολογικά, ορυκτολογικά και παλαιοντολογικά υλικά από όλη την Ελλάδα μέχρι και από την Αμερική. Προπτυχιακοί φοιτητές του, γνώστες της τεχνολογίας, δημιούργησαν αφίσες που βρίσκονται ακόμη και σήμερα στο μουσείο, τοποθετημένες σε προθήκες φωτισμένες στους διαδρόμους του πρώτου ορόφου,οι οποίες παρέχουν πληροφορίες στους επισκέπτες. Στόχος του κ. Δημόπουλου ήταν «το μουσείο να μην αποτελεί απλά έναν

εκθεσιακό χώρο αλλά να έχει επιστημονικό προφίλ. Να μπορούν μαθητές, φοιτητές και ερευνητές να αποκομίζουν στοιχεία που θα τους βοηθούν στη μελέτη και στην έρευνα του γνωστικού αντικειμένου τους». Επιπλέον, υπήρξαν συνεργασίες και με άλλους επιστήμονες, όπως ορυκτολογίας, πετρολογίας και γεωμορφολογίας για ολοκληρωμένη επιστημονική τεκμηρίωση όλων αυτών των γεωλογικών φαινομένων που συμβαίνουν στον πλανήτη, ώστε η απόδοση να είναι καθαρά επιστημονική.(<http://www.anki.gr/3207E74D.el.aspx>).

Ο Δασολόγος και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Μ.Φ.Ι.Α κύριος Σ. Παπαδημητρίου αναφέρει χαρακτηριστικά πως «ο καθηγητής Θ. Αραμπατζής, με καταγωγή από την Αξιούπολη, έχοντας ως πρότυπο το Μουσείο Γουλανδρή, αποφάσισε να συμβάλλει στη δημιουργία και υλοποίηση του τμήματος της γλωρίδας σε συνεργασία με τις επιστημονικές ομάδες των Τ.Ε.Ι. Καβάλας. Με αυτόν τον τρόπο, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας άνοιξε τις πύλες του για το κοινό τον Ιούνιο του 1997.(<http://www.anki.gr/3207E74D.el.aspx>).

Αργότερα, μέσω προγραμμάτων του INTERREG II, τα τμήματα του εμπλουτίστηκαν με την συλλογή της πανίδας, την οποία οργάνωσε ομάδα του ΤΕΙ Καβάλας, με επικεφαλής τον κύριο Ν.Αβτζή. Σήμερα, το Μουσείο συνεχίζει τις προσπάθειες του πάνω στα ζητήματα της προώθησης της περιβαλλοντολογικής εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης των επισκεπτών του για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Με την ένταξη στο κοινοτικό πρόγραμμα INTEREG III και την συνεργασία με το τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, το Μουσείο αξιοποιεί τις νέες τεχνολογίες και διευρύνει τις δραστηριότητες του και την επαφή του με το ευρύ κοινό.(<http://www.anki.gr/3207E74D.el.aspx>).

Το 1994 συνίσταται Ανώνυμος Εταιρεία με την επωνυμία «Ανώνυμος Εταιρεία Ανάπτυξης Πολιτισμού, Τουρισμού Αξιούπολης» και με τίτλο «ΑΞΙΟΥΠΟΛΗ Α.Ε.». Έδρα της αποτελεί ο Δήμος της Αξιούπολης (σήμερα Δήμος Παιονίας) του Νομού Κιλκίς. Σκοπός της εταιρείας η ευαισθητοποίηση των νέων, κυρίως, ανθρώπων για την προστασία του περιβάλλοντος, η ολιστική προσέγγιση και γνώση των αγαθών που διαθέτει και παρέχει η φύση και η διαφύλαξη και συνέχεια της πολιτιστικής κληρονομιάς του φυσικού πλούτου της περιοχής, η πολιτιστική

αναβάθμιση, η οικονομική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής και η ενίσχυση του τουρισμού.(<http://axioupolis.aegean.gr/gr/history.php>).

Στις μέρες μας το Μουσείο ανήκει σε μία Ανώνυμη Εταιρεία και διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο έχει αναλάβει ως αρμοδιότητες τη διαχείριση και διάθεση της μουσειακής περιουσίας. Συντίθεται από πέντε συμβούλους, από τους οποίους οι τέσσερις εκπροσωπούν το Δήμο Παιονίας και ορίζονται από το Δημοτικό Συμβούλιο. Ελέγχεται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων, η οποία δικαιούται να αποφασίζει σχετικά με τον αριθμό των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου. Την υψηλή κυριότητα του μετοχικού κεφαλαίου κατέχει ο δήμος με 95.5%. Η χρηματοδότηση του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας, όπως πληροφορούμαστε από την συνέντευξη με τον κ. Σ. Παπαδημητρίου «επιτυγχάνεται μόνο μέσω των εισιτηρίων, πιθανών δωρεών και των αντικειμένων που αγοράζονται από το πωλητήριο του μουσείου. Δεν υπάρχει χρηματοδότηση από το δημόσιο».(<http://axioupolis.aegean.gr/gr/history.php>).

2.2 Ξενάγηση στο Μουσείο

Το Μουσείο στεγάζεται σε διόροφο κτίριο, που αποτελούσε στο παρελθόν δημοτικό σχολείο της περιοχής. Το περίβλημα παλαιού τύπου που κοσμεί την εξωτερική όψη του χώρου επιδρά θετικά στην προδιάθεση του επισκέπτη να το επισκεφθεί, να περιηγηθεί στο χώρο και προκαλεί αίσθημα δέους. Η πρόσβαση στο χώρο επιτυγχάνεται οδικώς, με αυτοκίνητο ή λεωφορείο. Η σήμανση στην πόλη δε βοηθά τον επισκέπτη να οδηγηθεί στο μουσειακό χώρο. Δυστυχώς, δε φρόντισαν οι υπεύθυνοι κατά την ανακαίνιση και αναπαλαίωση του χώρου να δημιουργήσουν ράμπες και κατάλληλο εξοπλισμό για την πρόσβαση ατόμων με ειδικές ικανότητες και αναπηρίες. Το γεγονός αυτό δυσκολεύει και αποτελεί τροχοπέδη στην περιήγηση στο χώρο όλων των ατόμων και στερεί τη δυνατότητα από άτομα ΑμΕΑ να το προσεγγίσουν και να λάβουν γνώσεις και πληροφορίες για τα εκθέματα, να απολαύσουν τα αντικείμενα και να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα και δραστηριότητες.(<http://axioupolis.aegean.gr/gr/contact.php>).

Στην είσοδο του μουσείου υπάρχει προθάλαμος, ο οποίος οδηγεί στο εσωτερικό του μουσείου. Αριστερά του προθαλάμου βρίσκεται το εκδοτήριο-πωλητήριο, από το οποίο ο επισκέπτης προμηθεύεται το εισιτήριο που του προσφέρει τη δυνατότητα εισόδου στο χώρο. Σε όλο το μήκος του προθαλάμου υπάρχουν βιτρίνες με πετρώματα, ορυκτά, κοσμήματα, καρτ ποστάλ με θεματική περιοχή τη χλωρίδα και την πανίδα, καθώς και ένα σύνολο βιβλίων και παραμυθιών με ιστορίες για τη φύση. Δεξιά του διαδρόμου υπάρχει το γραφείο της Διεύθυνσης του μουσείου, ενώ αριστερά η αίθουσα, στην οποία υλοποιούνται εκπαιδευτικά προγράμματα καινοτόμα, που εντάσσονται στη θεματική ενότητα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και προωθούν τη συμμετοχικότητα, συνεργατικότητα, διαθεματικότητα και δημιουργικότητα των εκπαιδευτικών σχολικών μονάδων, κυρίως Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, που επισκέπτονται το χώρο. Στο ισόγειο υπάρχουν τα εκθέματα Βοτανικής και Πανίδας, ενώ στον πρώτο όροφο φιλοξενούνται οι εκθέσεις Γεωλογίας, Παλαιοντολογίας, Πετρολογίας και Ορυκτολογίας.(<http://axioupolis.aegean.gr/gr/contact.php>).

Το Μουσείο λειτουργεί κατόπιν ραντεβού. Μέχρι το 2011 λειτουργούσε καθημερινά από τις 8.00 έως 14.30 εκτός Σαββάτου και Κυριακής. Η τιμή των εισιτηρίων είναι για ενήλικες 1.50 ευρώ, 1.00 ευρώ για μαθητές, φοιτητές, Κ.Α.Π.Η. Όσον αφορά στις σχολικές επισκέψεις πραγματοποιούνται κατόπιν συνεννόησης με το Μουσείο. Δεν απασχολεί μόνιμο υπάλληλο ούτε διαθέτει εξειδικευμένο προσωπικό. Για την κάλυψη των διοικητικών και λοιπών αναγκών του μουσείου διατίθεται προσωπικό του δήμου, το οποίο προσλαμβάνεται με συμβάσεις εργασίας.(<http://axioupolis.aegean.gr/gr/contact.php>).

Τα εκθέματα του Μουσείου, όπως προαναφέρθηκε, διαχωρίζονται σε θεματικές ενότητες, οι οποίες είναι η Βοτανική, η Πανίδα, η Γεωλογία, η Παλαιοντολογία, τα Πετρώματα και η Ορυκτολογία. Οι εκθέσεις υποστηρίζονται από εποπτικό υλικό (κείμενα και λεζάντες), το οποίο παρέχει περεταίρω πληροφορίες στον επισκέπτη και τον βοηθά να κατανοήσει την αξία των εκθεμάτων και να τα προσεγγίσει πιο εύκολα. Δυστυχώς, στο χώρο δε χρησιμοποιείται η νέα τεχνολογία.

Βοτανική

Στο ισόγειο του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Αξιούπολης παρουσιάζεται τμήμα της συλλογής βοτανικής που αποτελείται περίπου από 2500 δείγματα φυτών. Η συλλογή αντιπροσωπεύει τη χλωρίδα της περιοχής του Πάϊκου, Κερκίνη-Μπέλες, καθώς επίσης και την χλωρίδα του ευρύτερου ελλαδικού χώρου, με έμφαση σε σπάνια ενδημικά ,σαρκοφάγα,»λείψανα» φυτών και λοιπά. Στο τμήμα της βοτανικής αναλύονται ο ορισμός των φυτών, η διάκριση τους στα μεγάλα αθροίσματα τους, η διάκριση των ζωνών βλάστησης, οι επιδράσεις του δάσους και η συστηματική βοτανική των σπερματοφύτων. Εκτός από τα φυτά στην ενότητα της βοτανικής υπάρχει και συνοδευτικό πληροφοριακό υλικό, φωτογραφίες, φωτεινές διαφάνειες και κείμενα. Στο εξειδικευμένο τμήμα της βοτανικής (Herbarium), ο επισκέπτης-ερευνητής μπορεί να βρει υλικό για μελέτη, αφού προηγηθεί συνεννόηση με την γραμματεία του Μουσείου. (<http://axioupolis.aegean.gr/gr/botany.php>).

Πανίδα

Η συλλογή της πανίδας του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Αξιούπολης καταγράφει και προβάλλει τα οικοσυστήματα του όρους Πάϊκο, του όρους Κερκίνη-Μπέλες και της λίμνης Κερκίνης. Μέσα σε προθήκες που αναπαριστούν το φυσικό περιβάλλον εκτίθενται σπάνια θηλαστικά, τρωκτικά και πτηνά από τον ευρύτερο χώρο της Αξιούπολης. Στην ίδια αίθουσα, παρουσιάζονται 57 διαφορετικά είδη πεταλούδων από το Πάϊκο, αναδεικνύοντας τον πλούτο της εντομοπανίδας της περιοχής. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον επίσης προκαλεί η συλλογή με τις πεταλούδες, στην οποία περιλαμβάνονται 124 από τις πιο σπάνιες του πλανήτη μας. Οι πεταλούδες εκτίθενται πάνω σε παγκόσμιο χάρτη, προκειμένου ο επισκέπτης να αντιληφθεί τη γεωγραφική τους κατανομή στον πλανήτη. (<http://axioupolis.aegean.gr/gr/fauna.php>).

Γεωλογία

Στην ενότητα της Γεωλογίας, ο επισκέπτης του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας της Αξιούπολης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει τις διαφορετικές διαδικασίες, που οδήγησαν από την διαμόρφωση του σύμπαντος μέχρι και τις γεωτεκτονικές εξελίξεις του Ελλαδικού χώρου. Στο τμήμα της γεωλογίας, παρουσιάζονται διαδοχικά η κοσμογονία και η διαμόρφωση του πλανητικού μας συστήματος, η δημιουργία της Γης, καθώς και τα γεωλογικά φαινόμενα, που έδωσαν στη χώρα μας τη σημερινή της μορφή. Τέλος παρουσιάζονται και στοιχεία για τα διαφορετικά φαινόμενα. (<http://axioupolis.aegean.gr/gr/geology.php>).

Παλαιοντολογία

Η συλλογή παλαιοντολογίας του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας αποτελείται από ποικιλία απολιθωμάτων, εκμαγείων και αναπαραστάσεων διαφορετικών ειδών φυτών και ζώων. Στο τμήμα αυτό παρουσιάζεται σειριακά η εξέλιξη της ζωής στον πλανήτη, ξεκινώντας από πρωτόγονες μορφές που εμφανίστηκαν 3500 εκατομμύρια χρόνια πριν και φθάνοντας μέχρι και τον σύγχρονο άνθρωπο. Στην αίθουσα παλαιοντολογίας, ο επισκέπτης θα γνωρίσει διαδοχικά τους ασπόνδυλους οργανισμούς, τα πρώτα φυτά, τα σπονδυλωτά της θάλασσας, τα γιγαντιαία ερπετά και θηλαστικά και βέβαια τον άνθρωπο, όπως εξελίχθηκε στο σύγχρονο είδος και φυλές. (<http://axioupolis.aegean.gr/gr/paleontology.php>).

Πετρολογία και Ορυκτολογία

Η συλλογή πετρωμάτων και ορυκτολογία είναι μια από τις πλουσιότερες του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας της Αξιούπολης. Στο δεύτερο όροφο του μουσείου και σε ειδικές προθήκες εκτίθενται τα διαφορετικά πετρώματα, που διαμορφώνουν το φλοιό της γης. Τα πετρώματα παρουσιάζονται σε κατηγορίες σύμφωνα με τις συνθήκες γένεσής τους. Στην ίδια αίθουσα, βρίσκεται και πλήθος ορυκτών τα οποία αποτελούν τμήμα πετρωμάτων, είτε σχηματίζονται αυτόνομα. Τα ορυκτά είναι στερεά ή υγρά ανόργανα σώματα, που προέκυψαν μέσα από περίπλοκες διαδικασίες, χωρίς την επίδραση φυτικών ή ζωικών παραγόντων. Τα ορυκτά παρατίθενται

ταξινομημένα στις διαφορετικές κατηγορίες τους, σύμφωνα με την κατάταξη και την αναγνώριση τους. Η προέλευση τους ποικίλει καθώς προέρχονται από τον ελλαδικό χώρο και διεθνώς. (<http://axioupolis.aegean.gr/gr/mineralogy.php>).

Εκπαιδευτικά Προγράμματα

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Αξιούπολης στο πλαίσιο εκπλήρωσης του εκπαιδευτικού του έργου επιδιώκει να αναπτύξει στενές σχέσεις με την κοινότητα των εκπαιδευτικών και για αυτό το σκοπό έχει σχεδιάσει εκπαιδευτικές δραστηριότητες και εκπαιδευτικό υλικό, με απώτερο σκοπό να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μια εποικοδομητική επίσκεψη στους χώρους του. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα απευθύνονται σε μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε τρεις διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, με εργασία στα τμήματα την Βοτανική και Πανίδας. Τα φύλλα εργασίας είναι προσαρμοσμένα στην ύλη των μαθημάτων της κάθε ηλικιακής βαθμίδας. Δημιουργήθηκαν από μουσειοπαιδαγωγούς του Πανεπιστημίου Αιγαίου και υποστηρίχθηκαν από εξειδικευμένους καθηγητές του ίδιου πανεπιστημίου όσον αφορά το διαδραστικό του κομμάτι. (<https://museumfinder.gr/item/moyseio-fysikis-istorias-axioupolis/>).

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιούνται στο χώρο του μουσείου στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση των μαθητών σε ζητήματα της οικολογίας και της αναγκαιότητας για την προστασία και τη διατήρηση των φυσικών ειδών, στην επαφή και εξοικείωση με την έννοια του μουσείου φυσικής ιστορίας, στη γνωριμία με αντιπροσωπευτικά είδη της πανίδας της περιοχής Αξιούπολης (Σκρά, Πάϊκο, Κερκίνη) και τη διάκριση ενδημικών και μη-ενδημικών ειδών, στην αναγνώριση των εξωτερικών χαρακτηριστικών συγκεκριμένων ειδών της πανίδας, στη συνειδητοποίηση της σχέσης αλληλεπίδρασης χλωρίδας – πανίδας ως βασικό στοιχείο για τη διατήρηση της ισορροπίας στη φύση, στην ευαισθητοποίηση ως προς τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα ζώα και τον προβληματισμό για την αναγκαιότητα προστασίας των ειδών του φυσικού περιβάλλοντος, στη καλλιέργεια ερευνητικού πνεύματος και δεξιοτήτων περιγραφής, ανάλυσης, σύγκρισης, ταξινόμησης, στην ανάπτυξη του γραπτού και προφορικού λόγου, στην ομαδοσυνεργατική διαδικασία μάθησης, στην ανάπτυξη της φαντασίας, στην επαφή και εξοικείωση με τη χρήση των τεχνολογικών εποπτικών μέσων.

Οι μαθητές εμπλέκονται ενεργά σε διαδραστικά ηλεκτρονικά παιχνίδια, τα οποία δρουν συμπληρωματικά στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Επίσης, μέσω της ιστοσελίδας του μουσείου υπάρχουν χρήσιμοι σύνδεσμοι, που προτείνουν άλλους ιστότοπους, που μπορεί κάποιος να εξερευνήσει και να ανακαλύψει πληροφορίες για ζώα υπό εξαφάνιση, περιβαλλοντικές οργανώσεις και θέματα σχετικά με την οικολογία. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του μουσείου απευθύνονται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας). Επίσης, από το 2015 λειτουργούν ελεύθερα εκπαιδευτικά προγράμματα ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες, γνωστά ως summer school. Ειδικοί από τον χώρο του πολιτισμού, του θεάτρου και της εκπαίδευσης, σε εθελοντικό επίπεδο, οργανώνουν προγράμματα προσαρμοσμένα στις ομάδες παιδιών που συμμετέχουν. (http://axioupolis.aegean.gr/gr/students_preperation.php).

Κάθε καλοκαίρι, στα πλαίσια τοπικών εκδηλώσεων, όπως τα «Αξιουπολίτικα», διοργανώνονται στον προαύλιο χώρο του μουσείου πολιτιστικές εκδηλώσεις, θεατρικές παραστάσεις, βιβλιοπαρουσιάσεις και μουσικές συναυλίες. Επιπλέον, το Μ.Φ.Ι.Α. συνεργάζεται με περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς συλλόγους της ευρύτερης περιοχής. Ο κ. Σ. Παπαδημητρίου τονίζει με ιδιαίτερη έμφαση «την συνεργασία και την συμμετοχή του Μ.Φ.Ι.Α σε διάφορες εκθέσεις, στη Filoxenia, σε περιοδικά όπως το «τουριστικό πανόραμα», παρουσιάζοντας την τοπική παράδοση και την γαστρονομία της περιοχής. Επιπλέον τα μέλη του Δ.Σ διατηρούσαν επαφές με την καθηγήτρια του Α.Π.Θ κ. Τσουκαλά, αλλά δυστυχώς τα τελευταία χρόνια η συνεργασία με το πανεπιστημιακό ίδρυμα έχει ατονήσει». (http://axioupolis.aegean.gr/gr/virtual_visit.php).

Το Μ.Φ.Ι.Α, ως φορέας ανάδειξης και προβολής του τοπικού πολιτισμού, συμμετέχει ενεργά στις πολιτιστικές εκδηλώσεις της περιοχής, με αποτέλεσμα να αποτελεί σημαντικό τμήμα του τοπικού πολιτισμού. Το μουσείο λειτουργεί ως πόλος έλξης επισκεπτών. Το Μ.Φ.Ι.Α. συνεισφέρει σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη νέων βιώσιμων δραστηριοτήτων στον τόπο. Οι επισκέπτες του μουσείου δαπανούν χρήματα για την μετακίνηση, τη διανυκτέρευση, τη σίτιση και τις αγορές στα καταστήματα της πόλης. Ο κ. Σ. Παπαδημητρίου αναφέρει πως «οι επισκέπτες, στο δήμο Παιονίας, μπορούν να συνδυάσουν και άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού όπως, ο θρησκευτικός - μοναστηριακός τουρισμός, ο αγροτουρισμός, μια και στην

περιοχή δεν υπάρχει παρόμοιο μουσείο, είναι το μοναδικό».(<http://www.museum-studies.uoa.gr/teychos6.pdf>).

Κεφάλαιο 3^ο Διαθεματικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα με Θέμα «Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας» Αξιούπολης-Κιλκίς

Ενότητα «Φυσικό Περιβάλλον και Αλληλεπίδραση»

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα «Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας»

Μεθοδολογία : Διαθεματική, μαθητοκεντρική, ομαδοσυνεργατική

3.1 Στάδια προγράμματος

- ❖ **Προπαρασκευαστικό στάδιο στο σχολείο:** πριν την επίσκεψη στο μουσείο, τα νήπια προετοιμάζονται μέσα από δραστηριότητες, συζήτηση, υποβολή ερωτήσεων και προβληματίζονται σχετικά με το μουσειακό έκθεμα, που δεν είναι άλλο από το λύκο.
- ❖ **Πρόγραμμα στο ΜΦΙΑ:** κατά τη διάρκεια ξενάγησης στο μουσείο, τα νήπια παρατηρούν το έκθεμα του λύκου, συγκεντρώνουν και αναλύουν δεδομένα. Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες, οι οποίες υλοποιούνται κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, προϋποθέτουν καλό σχεδιασμό και την παρατήρηση των υποκειμένων-νηπίων. Ο σχεδιασμός αφορά τόσο τη νηπιαγωγό, όσο και τους μουσειοπαιδαγωγούς που βρίσκονται στο μουσείο και βοηθούν τα νήπια να αποκτήσουν συνείδηση περιβαλλοντική, μέσα από την επαφή τους με τα αντικείμενα τα μουσειακά.
- ❖ **Τελικό στάδιο επιστροφής στο σχολείο με υλοποίηση δραστηριοτήτων εμπέδωσης και επέκτασης:** μετά το πέρας της επίσκεψης, στη σχολική αίθουσα επεκτείνεται το θέμα και μέσα από την ανάλυση και τη σύνθεση πληροφοριών για το μουσειακό αντικείμενο, τα νήπια οικοδομούν τη γνώση για το περιβάλλον.

Συμπερασματικά, το στάδιο πριν από την επίσκεψη στο μουσείο, περιλαμβάνει στόχους και διδακτικές δραστηριότητες που αναφέρονται στην ανάδειξη του θέματος

που πραγματεύεται το αντίστοιχο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, δηλαδή τα χαρακτηριστικά του λύκου και στη διατύπωση ερωτημάτων για την κατανόηση της συμπεριφοράς και του τρόπου διαβίωσης του ζώου αυτού. Τα νήπια που έλαβαν μέρος στο παρόν εκπαιδευτικό πρόγραμμα, επιχείρησαν να απαντήσουν στα ερωτήματα ή να δώσουν λύση στο πρόβλημα με τη βοήθεια πληροφοριών που συγκέντρωσαν κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, παρατηρώντας το μουσειακό αντικείμενο και συζητώντας γι' αυτό. Η ανάλυση και επεξεργασία των πληροφοριών αποτέλεσαν το αντικείμενο της τρίτης φάσης, που σε αρκετές περιπτώσεις οδήγησε στην οικοδόμηση της γνώσης από τα νήπια μέσα από τη βιωματική επαφή και προσέγγιση.

Σκοπός

- ❖ αλλαγή της αντίληψης του λύκου ως «κακού ζώου»
- ❖ να βοηθήσει τα νήπια να αντιληφθούν τη συμβολή του λύκου στη διατήρηση της φυσικής ισορροπίας και της βιοποικιλότητας.

Στόχοι εκπαιδευτικού προγράμματος

- ✚ Συνεργασία νηπίων, ελεύθερη έκφραση
- ✚ Ανάπτυξη προφορικού λόγου
- ✚ Χρήση και εξοικείωση με ποικίλα μέσα (βιβλία) και εποπτικά τεχνολογικά μέσα (υπολογιστής)
- ✚ Καλλιέργεια ομαδικού πνεύματος
- ✚ Σύνδεση μουσείου με την εκπαίδευση
- ✚ Ανάπτυξη δεξιοτήτων (εικαστικών, γλωσσικών)

3.1.1 Πριν την επίσκεψη

Α΄ φάση: Διατύπωση υποθέσεων για το λύκο

Στόχος:

- ✓ Ανίχνευση των γνώσεων και αντιλήψεων των νηπίων για το λύκο και Διατύπωση υποθέσεων των παιδιών με βάση τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους.
- ✓ Ανίχνευση των αντιλήψεων των νηπίων, που εκφράζονται μέσα στα παραμύθια και τις παιδικές ιστορίες για το λύκο

Υλικό:

- Παραμύθια «Κοκκινσκουφίτσα», «Τα τρία μικρά λυκάκια», υπολογιστής

Τα νήπια συγκεντρώνονται στη γωνιά της κουβεντούλας και με αφορμή ένα λύκο, που μπήκε στο κοτέτσι της γιαγιάς ενός νηπίου κι έφαγε τις κόττες, η νηπιαγωγός κάνει ερωτήσεις:

-Τι ξέρετε για το λύκο;

-Ποια είναι η γνώμη σας για το λύκο;

-Ο λύκος είναι κακός; Είναι καλός; Από πού το καταλάβατε;

Η νηπιαγωγός ρωτά τα νήπια αν γνωρίζουν παραμύθια που μιλούν για το λύκο και όλα μαζί απαντούν « Η κοκκινσκουφίτσα» και «Τα τρία γουρουνάκια». Με αφορμή τις απαντήσεις τους, βρίσκει στον υπολογιστή το παραμύθι «Η κοκκινσκουφίτσα» με ήχο, λόγο και εικονογράφηση πλούσια. Τα νήπια συγκεντρώνονται γύρω από τον υπολογιστή και παρακολουθούν με ενδιαφέρον τη διαδικασία αφήγησης. Στο τέλος, μετά το άκουσμα του παραμυθιού, η νηπιαγωγός τα ρωτά:

- Στο παραμύθι αυτό ο λύκος είναι καλός ή κακός;
- Γιατί;
- Από ποια σημεία το καταλάβατε;

Στη συνέχεια, η νηπιαγωγός διαβάζει στα νήπια ένα ακόμη παραμύθι, «Τα τρία μικρά λυκάκια» του Ευγένιου Τριβιζά. Με το τέλος της ανάγνωσης, ξαναρωτά:1

- Εδώ ο λύκος είναι καλός ή κακός;
- Τι σας έκανε να καταλάβετε ότι είναι καλός;
- Ποιες διαφορές έχει με το λύκο της «Κοκκινοσκουφίτσας»;
- Ο λύκος είναι όπως τον περιγράφουν τα παραμύθια;

Β' φάση: Έναρξη της έρευνας για το λύκο

Στόχος

- ✓ Να μάθουν βασικά μορφολογικά χαρακτηριστικά του λύκου (κεφάλι, στόμα, δόντια, τέσσερα πόδια, ουρά κ.λπ.)
- ✓ να συνειδητοποιήσουν ότι ο λύκος είναι κυνηγός τροφής, τρέχει προκειμένου να πιάσει το θήραμά του και τρώει κρέας.

Υλικό:

- ✓ υπολογιστής,
- ✓ υλικό φωτογραφικό από το ΜΦΙΑ

Στη συνέχεια, η νηπιαγωγός παρουσιάζει φωτογραφικό υλικό που απεικονίζει τα μέρη του σώματος του λύκου, τα στάδια ανάπτυξής του σωματικής και την τροφή που καταναλώνει ως σαρκοφάγο ζώο.

Τα νήπια χωρίζονται σε δύο ομάδες. Η πρώτη ομάδα ψάχνει σε βιβλία και στον υπολογιστή να βρει πληροφορίες και εικόνες σχετικά με το πώς βρίσκει την τροφή του ο λύκος και τι τρώει, ενώ η δεύτερη ψάχνει πληροφορίες για την εξέλιξη (πολλαπλασιασμό ή εξαφάνιση του λύκου) από τα παλιά χρόνια ως σήμερα.

Αφού συγκεντρώσουν υλικό, οι ομάδες μαζεύονται και το παρουσιάζουν στην παρεούλα. Αντιλαμβάνονται ότι ο λύκος κυνηγάει, όχι γιατί είναι κακός και εχθρικός, αλλά γιατί πεινάει και θέλει να βρει τροφή, για να μπορέσει να επιβιώσει. Τρώει κρέας κι όχι φυτά, γι αυτό και τρέφεται με άλλα ζώα, μικρότερα και μεγαλύτερα από αυτόν.

Επίσης, τα νήπια αντιλαμβάνονται τη μείωση του αριθμού των λύκων με το πέρασμα του χρόνου. Οδηγούνται στα αίτια του φαινομένου, που είναι το κυνήγι, αφού οι κυνηγοί αλλά και ιδιώτες σκοτώνουν το λύκο για να μην απειλεί τις κόττες και άλλα ζώα.

3.1.2 Η επίσκεψη στο ΜΦΙΑ

Κατά το δεύτερο στάδιο του Προγράμματος, πραγματοποιείται η επίσκεψη η εκπαιδευτική στο χώρο του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας. Τα νήπια συνοδεύονται από τη νηπιαγωγό και περιηγούνται στο χώρο, παρατηρούν τα εκθέματα και εστιάζουν στην πανίδα. Ειδικός μουσειοπαιδαγωγός τα ξεναγεί στο χώρο και παρέχει πληροφορίες. Στο χώρο του μουσείου συνεχίζεται η έρευνα για το λύκο. Τα νήπια συγκεντρώνονται στην αίθουσα εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Μουσείου, όπου υλοποιούν δραστηριότητες.

Πρώτη Θεματική Ενότητα Η επίσκεψη στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Αξιούπολης

1^η Δραστηριότητα

Στόχοι

- Να αναγνωρίσουν τα νήπια τα χαρακτηριστικά του λύκου. Παρατηρήσεις των νηπίων μέσω του προφορικού λόγου
- Να αναγνωρίσουν τα νήπια την τροφή που χρειάζεται ο λύκος.
- Να αναγνωρίσουν το οικοσύστημα στο οποίο ζει ο λύκος.
- Να συνειδητοποιήσουν τα νήπια ότι η εξαφάνιση του λύκου μπορεί να οδηγήσει σε ανεξέλεγκτη αύξηση του πληθυσμού των ζώων που τρώει.
- Να αντιληφθούν τα νήπια ότι, η καταστροφή του περιβάλλοντος όπου ζει και τρέφεται ο λύκος, για να επιβιώσει, οδηγεί σε αναζήτηση της τροφής του αλλού, κι έτσι αναγκάζεται και επιτίθεται στην περιουσία των ανθρώπων.

Τα παιδιά ξεκινούν από το διάγραμμα του λύκου, παρατηρούν και περιγράφουν:

-Πώς είναι ο λύκος;

-Μεγάλος, καφέ, με τεράστιο στόμα και δόντια για να τρώει εύκολα και να κόβει την τροφή του, είναι γρήγορος στα πόδια για να πιάνει τα ζώα που τρώει (απάντηση νηπίων)

-Υπάρχουν διαφορές ή ομοιότητες με άλλα ζώα;

-Ναι. Έχει κι αυτός μεγάλο στόμα και μάτια και γρήγορα πόδια σαν τα άλλα ζώα, όπως η αλεπού. Τρώει κρέας, όπως και ο σκύλος. Δεν τρώει καλαμπόκι, όπως οι κότες. Φυλάει τα πρόβατα, όπως ο σκύλος. Δεν είναι χαδιάρης σαν τη γάτα. Δε μένει μέσα στο σπίτι αλλά έξω. (ενδεικτικές απαντήσεις νηπίων)

-Πού ζει;

-Στο δάσος με άλλους λύκους για να μην είναι μόνος. Υπάρχει και στα χωριά, μακριά από τα σπίτια, στο βουνό και κατεβαίνει στα σπίτια, όταν δεν έχει φαγητό (απαντήσεις)

-Πώς ζει;

-Κυνηγάει άλλα ζώα, αφού με αυτά τρέφεται. Θέλει να νιώθει ελεύθερος. (απάντηση)

Ο μουσειοπαιδαγωγός συζητάει μαζί τους: τι τρώει ο λύκος (τρώει κρέας) και ποια ζώα προτιμάει να τρώει (τα μεγάλα ζώα).

Τα νήπια αναπαριστούν τους βοσκούς σε ένα χώρο κατάλληλα διαμορφωμένο, όπου υπάρχουν ομοιώματα του βοσκού, των προβάτων, των λύκων και των θηραμάτων του. Απαντούν στα ερωτήματα του μουσειοπαιδαγωγού, παίζοντας το παιχνίδι των ερωτήσεων:

-Τί κάνει ο λύκος στο μαντρί;

-Προστατεύει τα πρόβατα από τα άλλα ζώα (απάντηση νηπίων)

-Τι θα γίνει αν λείπει ο λύκος από το δάσος;

-Τότε θα έρθουν άλλα άγρια ζώα και θα φάνε τα πρόβατα.(απάντηση νηπίων)

-Τι μπορεί να κάνει ο λύκος όταν δε βρίσκει τροφή;

-Θα πάει στον κήπο κάποιου ατόμου και θα φάει τα ζώα του(απάντηση νηπίων)

2^η Δραστηριότητα

Στόχος: Η ανακεφαλαίωση και εμπέδωση των γνώσεων που αποκτήθηκαν.

Μέθοδος: Δραματοποίηση

Τα νήπια χωρίζονται σε δύο ομάδες και συναποφασίζουν με το μουσειοπαιδαγωγό ποιους ρόλους σχετικούς με το λύκο θα υποδυθούν. Η μια ομάδα δραματοποιεί την «Κοκκινোসκουφίτσα». Μοιράζονται ποδιές, καπέλα, στολή του λύκου, στολή κυνηγού για τους ρόλους της «κοκκινোসκουφίτσας», της μαμάς της, της γιαγιάς της, του λύκου και του κυνηγού.

Η δεύτερη ομάδα αναλαμβάνει να υποδυθεί μια δική της ιστορία, αφορμώμενη από το σκηνικό της αίθουσας κατά την 1^η δραστηριότητα. Το έργο τους καλείται «Ένας λύκος στο μαντρί» και διανέμονται οι ρόλοι και οι ενδυμασίες του λύκου, του βοσκού, των προβάτων και διαφόρων θηραμάτων του δάσους.

Τα νήπια παραφράζουν και παραλλάσσουν την πορεία των ιστοριών, προσθέτοντας δικές τους αφηγήσεις. Η διαδικασία αυτή αποδεικνύει την κατανόηση του ρόλου και της συμπεριφοράς και του τρόπου ζωής του λύκου στο ευρύτερο περιβάλλον, αλλά και την αναγκαιότητα ύπαρξής του για τη διατήρηση της τροφικής πυραμίδας και της φυσικής ισορροπίας και συνέχειας.

Στις δραματοποιήσεις τίθενται από τα νήπια προς το λύκο ερωτήσεις, όπως :

- Πες μας λύκε τι σου αρέσει να τρως;
- Τι κάνεις όταν δε βρίσκεις τροφή;
- Γιατί ζεις στο δάσος;
- Τι νομίζεις ότι σκεφτόμαστε εμείς οι άνθρωποι για σένα;
- Φοβάσαι τους ανθρώπους;

3^η Δραστηριότητα

Στόχος: Η αποτύπωση των αντιλήψεων που διαμορφώθηκαν από τα νήπια. Η κατασκευή ενός διαγράμματος με μαγνητάκια και η ανάλυση των δεδομένων του.

Μέθοδος: βιωματική

Υλικά: μαγνητάκια, πίνακας

Ο μουσειοπαιδαγωγός δίνει σε κάθε νήπιο από δύο μαγνητάκια, ένα μπλε κι ένα κόκκινο. Απέναντί τους υπάρχει ένας πίνακας, στα δεξιά του οποίου γράφει ΝΑΙ, ενώ στα αριστερά ΌΧΙ. Ο μουσειοπαιδαγωγός καλεί τα νήπια να τοποθετήσουν τα μπλε μαγνητάκια αριστερά, αν θεωρούν ότι ο λύκος δεν είναι κακός και τα κόκκινα δεξιά, αν πιστεύουν ότι είναι. Δημιουργείται ένα διάγραμμα με δύο στήλες, μια κόκκινου χρώματος και μια μπλε.

Από τις απαντήσεις των νηπίων στο διάγραμμα αντιλαμβανόμαστε ότι κατανόησαν το ρόλο του λύκου, τη συμβολή του στη φύση, τον τρόπο επιβίωσής του. Αυτό κατέδειξαν και οι απαντήσεις των νηπίων σε ερωτήματα του μουσειοπαιδαγωγού κατά την επεξεργασία του διαγράμματος, όπως:

-Τα παραμύθια λένε ότι ο λύκος είναι κακός. Εσύ τι λες;

-Δεν είναι κακός. Κακός γίνεται μόνο αν τον πειράξει κάποιος. Είναι άγριος μα είναι έτσι γιατί διαφορετικά θα τον σκοτώσουν οι κυνηγοί. Σκοτώνει άλλα ζώα, γιατί πρέπει να τραφεί, αλλιώς θα ψοφήσει.

Δεύτερη Θεματική Ενότητα Η Μείωση του Αριθμού των Λύκων στην Ελλάδα

1^η Δραστηριότητα

Στόχος:

- Να αντιληφθούν τα νήπια ότι ο πληθυσμός του λύκου μειώθηκε και κινδύνευσε.
- Να αναγνωρίσουν τα νήπια τις αρνητικές συνέπειες που έχει για τους πληθυσμούς ζώων και την ισορροπία της φύσης, το κυνήγι και η καταστροφή των δασών.

Υλικά: γεωφυσικός χάρτης, φωτογραφίες

Παρουσιάζει ο μουσειοπαιδαγωγός στα νήπια το χάρτη, εξηγώντας πως αυτός ο χάρτης δείχνει τον αριθμό και τα σημεία στα οποία υπήρχαν και ζούσαν παλιά οι λύκοι. Στο χάρτη έχει τοποθετήσει φωτογραφίες λύκων, που δείχνουν την παρουσία τους σε συγκεκριμένες περιοχές της χώρας. Σταδιακά, αφαιρεί φωτογραφίες, λέγοντας πως σήμερα δεν υπάρχουν λύκοι σε κάποια σημεία ή ο αριθμός τους περιορίστηκε σημαντικά. Έπειτα, ρωτάει τα νήπια:

- Γιατί πιστεύετε πως συνέβη αυτό;

- Επειδή δεν έβρισκαν τροφή, μια και οι κυνηγοί σκότωσαν τα ζώα που τρώνε, γιατί σήμερα οι άνθρωποι καίνε τα δάση και οι λύκοι ψοφούν ή πάνε σε άλλα δάση για να ζήσουν.

- Τι πρέπει να γίνει, ώστε να σταματήσει η μείωση του αριθμού των λύκων;

- Δεν πρέπει να κυνηγάμε τόσο πολύ. Εμείς οι άνθρωποι τρώμε και άλλα πράγματα κι όχι μόνο κρέας ενώ ο λύκος μόνο κρέας.

2^η Δραστηριότητα

Στόχος: Να γνωρίσουν τα νήπια τους κινδύνους που απειλούν τη φύση, την έννοια της τροφικής αλυσίδας και συγκεκριμένες δράσεις που οργανώνονται για την προστασία των ζώων που κινδυνεύουν προς εξαφάνιση.

Υλικά:εικονογραφημένες κάρτες

Ο μουσειοπαιδαγωγός μοιράζει στα νήπια κάρτες με εικόνες. Σε αυτές απεικονίζονται ο λύκος, το ελάφι, ο κυνηγός, το δάσος και υπάρχουν πολλές κάρτες με την ίδια απεικόνιση. Ο μουσειοπαιδαγωγός εξηγεί στα νήπια πως στο δάσος μένει ο λύκος, που κυνηγά το ελάφι για να τραφεί, το οποίο ελάφι τρώει τα φυτά του δάσους και το κυνηγά επίσης και ο κυνηγός. Έπειτα, εξηγεί πως ο ίδιος θα φωνάζει μια λέξη που απειλεί τη ζωή του λύκου στο δάσος και οδηγεί σε μείωση του αριθμού του. Τα νήπια θα έχουν ψηλά τις κάρτες τους και όταν ακούν τον κίνδυνο, θα πετούν κάτω την κάρτα που απεικονίζει αυτό το είδος που εξαφανίζεται με τον κίνδυνο.

Ο μουσειοπαιδαγωγός φωνάζει «Φωτιάαα» και τα νήπια πετούν κάτω το δάσος, αφού θα καεί, το ελάφι, αφού θα φύγει μια και θα υπάρχει έλλειψη φυτών, το λύκο, αφού θα ψάξει αλλού για τροφή, διότι δε θα ζει εκεί το ελάφι αλλά και τον κυνηγό, αφού απουσιάζει το θήραμά του.

3η Δραστηριότητα

Στόχος:

- ❖ Να υιοθετήσουν τα νήπια στάσεις και συμπεριφορές θετικές απέναντι στην προστασία των ζώων, ιδιαίτερα όσων κινδυνεύουν προς εξαφάνιση.

Μέθοδος:ερωταποκρίσεις

Ο μουσειοπαιδαγωγός υποβάλλει σειρά ερωτήσεων, όπως:

- ✓ Γιατί επιλέξαμε αυτό το θέμα;
- ✓ Γιατί επιλέξαμε να δούμε πώς παρουσιάζεται ο λύκος στα παραμύθια και πώς είναι πραγματικά ως ζώο;
- ✓ Πώς πρέπει εμείς σήμερα να αντιμετωπίζουμε το λύκο αλλά και κάθε άλλο ζώο;
- ✓ Τι μπορούμε να κάνουμε εμείς στο νηπιαγωγείο μας;

Ο μουσειοπαιδαγωγός ρωτά τα νήπια, στη συνέχεια, να σκεφθούν και να αναφέρουν τρόπους δράσης και τρόπους με τους οποίους μπορούν να ενημερώσουν τους γονείς και το περιβάλλον τους και να τους ανακοινώσουν αυτά που έμαθαν.

Τα νήπια, με τη βοήθεια της νηπιαγωγού, προτείνουν:

- Η κατασκευή ενός εικονογραφημένου βιβλίου για το λύκο
- Η κατασκευή μιας αφίσας για το λύκο
- Η οργάνωση ενός θεατρικού έργου με θέμα το λύκο και τους κινδύνους που αντιμετωπίζει.

3.1.3 Επιστροφή στο Νηπιαγωγείο-Δραστηριότητες επέκτασης

Τα νήπια με τη νηπιαγωγό επιστρέφουν στο νηπιαγωγείο και η νηπιαγωγός με διάφορες ερωτήσεις διερευνά αν έχουν αποκτήσει αντίληψη σχετικά με το θέμα του προγράμματος. Προσπαθεί, μέσω ανατροφοδότησης, να συνδέσει τις πληροφορίες που εξέφρασαν για το λύκο των παραμυθιών, κατά την πρώτη φάση του προγράμματος, με τις πληροφορίες που έλαβαν μετά την επίσκεψή τους στο μουσείο και την επαφή τους με το λύκο της φύσης.

Τα νήπια εκφράζουν απόψεις σχετικά με αυτό που τα εντυπωσίασε στο μουσειακό χώρο, που ήταν οι πολλές μορφές ζώων της φύσης, η αίθουσα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, οι δραστηριότητες με το βοσκό και το διάγραμμα.

Στη συνέχεια, η νηπιαγωγός μπορεί να εντάξει περεταίρω διαθεματικές δραστηριότητες, όπως:

- ✚ Εύρεση παροιμιών με θέμα το λύκο, ανάλυση του περιεχομένου τους και αποτύπωσή τους στο χαρτί (γλωσσική-εικαστική δραστηριότητα). Τα νήπια ενδεικτικά ανακαλύπτουν τις παροιμίες
 - ✓ Πεινάω σαν λύκος!
 - ✓ Γλίτωσε από το στόμα του λύκου!
 - ✓ Ο λύκος στην αναμπουμπούλα χαίρεται
 - ✓ Είναι ένας γερο-θαλασσόλυκος!
 - ✓ Έβαλαν το λύκο να φυλάει τα πρόβατα!
 - ✓ Ο λύκος κι αν εγέρασε κι άσπρισε το μαλλί του, ούτε τη γνώμη άλλαξε ούτε την κεφαλή του.
- ✚ Έκθεση στο νηπιαγωγείο των έργων με θέμα το λύκο, που δημιούργησαν τα νήπια στην προηγούμενη δραστηριότητα.
- ✚ Τραγούδια για το λύκο, όπως το «λύκε, λύκε, είσαι εδώ; Παίρνω τη μαγκούρα μου και σε κυνηγώ» και δραματοποίηση του τραγουδιού.

Αξιολόγηση

Η εκπαιδευτικός προτείνεται να εφαρμόζει αρχική, διαμορφωτική και τελική αξιολόγηση και να χρησιμοποιεί εναλλακτικές μεθόδους και τεχνικές, όπως:

- τήρηση ημερολογίου,
- καταγραφές συστηματικής παρατήρησης,
- φάκελο εργασιών (portfolio),
- καταγραφή της πορείας και των αποτελεσμάτων των σχεδίων εργασίας.

(ΔΕΠΠΣ, 2004, & Νέα Προγράμματα Σπουδών Νηπιαγωγείου & Δημοτικού Σχολείου, Π.Ι., 2011).

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ο λύκος των παραμυθιών και ο λύκος της φύσης» ,το οποίο σχεδιάστηκε για το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Αξιούπολης Κιλκίς και υλοποιήθηκε σε αυτό, ολοκληρώθηκε αφήνοντάς μας μια πληθώρα παρατηρήσεων, απαντήσεων και επίτευξης των στόχων που τέθηκαν κατά τη φάση σχεδιασμού.

Η αφήγηση των παραμυθιών της «Κοκκινοσκουφίτσας» και «Τα τρία μικρά λυκάκια» κατά το προπαρασκευαστικό στάδιο, το πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα του νηπιαγωγείου, πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία και ανταπόκριση σε όλα τα νήπια. Η μέθοδος της διήγησης εξάλλου συμβάλει στην καλλιέργεια της σκέψης και κεντρίζει το ενδιαφέρον αλλά και τα κίνητρα για μάθηση των νηπίων.

Η έντονη δραματικότητα (αλλαγή τόνου φωνής, κινησιολογία, εκφράσεις προσώπου), η συνεχής αλληλεπίδραση με τα παιδιά μέσω ερωταποκρίσεων, συνέβαλλαν στο να ταυτιστούν οι μαθητές προσχολικής ηλικίας με την ιστορία, της οποίας αισθάνονταν ότι αποτελούσαν κομμάτι. Με αυτόν τον τρόπο, εντάθηκε το ενδιαφέρον τους, κορυφώθηκε με το κλείσιμο της ιστορίας, στην ανταπόκρισή τους στο ζήτημα του λύκου. Η ενεργός εμπλοκή τους κατά τη διάρκεια της αφήγησης διαδραμάτισε μεγάλο ρόλο στην προθυμία τους να κατανοήσουν τη στάση και συμπεριφορά του λύκου.

Μέσα από τη διήγηση των παραμυθιών, γνωστών στα νήπια, έγινε αντιληπτό ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα είχε προϋπάρχουσες γνώσεις σχετικά με τις ιστορίες. Οι αντιλήψεις των νηπίων, όμως, απέναντι στο λύκο ήταν αρνητικές και το θεωρούσαν ζώο που απειλεί και δεν απειλείται. Ήταν λίγες οι περιπτώσεις σε σύγκριση με το σύνολο των παιδιών, οι οποίες εξέφρασαν και θετικά χαρακτηριστικά του λύκου.

Βλέπουμε λοιπόν, ότι υπήρχαν αρκετά γνωστικά κενά, τα οποία συμπληρώθηκαν όχι τόσο μέσα από την αφήγηση των παραμυθιών όσο με τις περαιτέρω εξηγήσεις που δόθηκαν και δράσεις που υλοποιήθηκαν.

Το δεύτερο στάδιο του εκπαιδευτικού προγράμματος αποτελούνταν από την επίσκεψη και περιήγηση στο μουσειακό χώρο. Σε αυτό το στάδιο, παρατηρήθηκε η ομαδοσυνεργατικότητα των ομάδων. Όλα τα μέλη τους, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, ήταν ικανά να συνεργαστούν αρμονικά, να μοιράσουν ρόλους και αρμοδιότητες, να ανταλλάξουν ιδέες και απόψεις και να καταλήξουν σε συμπεράσματα. Αυτό συνέβαλε θετικά στην ομαλή διεξαγωγή του προγράμματος, καθώς δεν δημιουργούνταν εντάσεις, οι οποίες θα καθυστερούσαν τη ροή του και θα εμπόδιζαν την επίτευξη των τιθέμενων στόχων.

Οι δραστηριότητες της πρώτης και δεύτερης θεματικής ενότητας στο χώρο του μουσείου στέφθηκαν με επιτυχία, αφού κατάφεραν να κρατήσουν αμείωτο το ενδιαφέρον των νηπίων. Δεν υπήρξε από κανένα παιδί παράπονο ότι βαρέθηκε, ήθελε να φύγει ή να σταματήσει τη διαδικασία. Όλα συμμετείχαν ενεργά, με ενθουσιασμό και ήθελαν μάλιστα να υλοποιήσουν κι άλλες ενότητες. Ένας παράγοντας που συνέβαλε σε αυτό ήταν τα ίδια τα υλικά που τους παρείχε ο χώρος, καθώς και η βιωματική μέθοδος.

Τα προνήπια αντιμετώπιζαν δυσκολίες στην αντιστοίχιση των ρεαλιστικών χώρων και αντικειμένων του μουσείου με αυτά που απεικονίζονταν στο χαρτί αλλά και στον προσανατολισμό τους με βάση τα βέλη του χάρτη. Η βοήθεια του εμψυχωτή ήταν απαραίτητη για να μπορέσουν να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο έπρεπε να αξιοποιήσουν τις κατόψεις και να κινηθούν στο χώρο.

Η φυσική παρουσία του λύκου στο χώρο του μουσείου αποτέλεσε παράγοντα καθοριστικό για τη διεξαγωγή του προγράμματος. Στη θέα του τα παιδιά αποκτούσαν μεγαλύτερο ενδιαφέρον και κυρίως κίνητρο για μάθηση. Ένιωθαν πιο έντονη την ανάγκη να ολοκληρώσουν επιτυχώς τις δράσεις τους. Επιπλέον, τους άρεσε να αλληλεπιδρούν με το μουσειοπαιδαγωγό, να ζητάνε τη βοήθειά του και να του κάνουν ερωτήσεις. Όλα τα παραπάνω συνέβαλαν στην επίτευξη των στόχων.

Με την ενεργό συμμετοχή της νηπιαγωγού στο πρόγραμμα, τα παιδιά μπόρεσαν να κατανοήσουν σε μεγαλύτερο βαθμό το θέμα, διότι δέχονταν τις κατάλληλες ερωτήσεις αλλά και χρήσιμη ανατροφοδότηση από αυτήν. Τέλος, μπορούσαν να κάνουν συγκρίσεις και παραλληλισμούς με πράγματα που είχαν δουλέψει μέσα στην σχολική τάξη ή γνώσεις που είχαν αποκτήσει στο παρελθόν και με αυτόν τον τρόπο μπορούσαν τα νήπια να εμπεδώσουν έννοιες που τα δυσκόλευαν.

Ολοκληρώνοντας την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού μας προγράμματος θα αναφερθούμε στις εντυπώσεις των νηπίων, έτσι όπως εκφράστηκαν από τα ίδια κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης. Βασικό στοιχείο επιτυχίας του προγράμματος ήταν ότι όλα τα παιδιά ανεξαιρέτως έφυγαν ενθουσιασμένα από το μουσείο, τόσο με όσα είχαν μάθει αλλά και με τον τρόπο που τα έμαθαν. Δεν υπήρξε από κανένα παιδί δυσαρέσκεια σε οποιαδήποτε στιγμή της εφαρμογής ή άρνηση να πραγματοποιήσει κάποιο βήμα ή εργασία. Εκδήλωναν τη χαρά και τον ενθουσιασμό τους με σχόλια, όπως «Τελειώσαμε; Να το κάνουμε ξανά από την αρχή», «Θέλουμε να έρθουμε ξανά».

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Στόχο της συγκεκριμένης εργασίας αποτελεί η διερεύνηση αφενός της σχέσης μουσείου – σχολείου, κυρίως με τη βαθμίδα της προσχολικής εκπαίδευσης και αφετέρου, της σχέσης των εκπαιδευτικών με τη διδακτική των φυσικών επιστημών, αλλά και πώς αυτές οι σχέσεις μπορούν να δημιουργήσουν ένα πρόσφορο έδαφος για μάθηση και δημιουργικότητα.

Σχεδιάσαμε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Αξιούπολης, που απευθύνονταν σε παιδιά προσχολικής ηλικίας και είχε ως βασικό του στόχο την αλλαγή του τρόπου αντίληψης του λύκου ως ζώου «κακού», μέσα από τον εντοπισμό των χαρακτηριστικών του. Στο πρόγραμμα συμμετείχαν νήπια του άνηπιαγωγείου Νομού Κιλκίς.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα στο Μουσείο στοχεύουν να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς και μαθητές στη μετάβαση σε ένα πιο σύγχρονο τρόπο διδασκαλίας και μάθησης, που ενσωματώνει κατά βάση μαθητοκεντρικές παιδαγωγικές διαδικασίες και ανταποκρίνεται στις προκλήσεις και απαιτήσεις της νέας τεχνοκρατικής κοινωνίας και εκπαίδευσης.

Το Μουσείο οφείλει να ακολουθήσει κάθε εξέλιξη που συντελείται στο χώρο της εκπαίδευσης, είτε αυτή αφορά στην ανάπτυξη του Νέου Σχολείου, είτε αφορά σε άλλες εκπαιδευτικές καινοτομίες που επικρατούν στην Ελλάδα και τον κόσμο. Ήδη το Μουσείο εξετάζει την προοπτική να προσαρμόσει τα εκπαιδευτικά του προγράμματα, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές των επονομαζόμενων «εκπαιδευτικών ή διδακτικών σεναρίων» όποτε οι συνθήκες το επιτρέψουν. Σε κάθε περίπτωση το Μουσείο παρακολουθεί στενά την εφαρμογή των προγραμμάτων και διεξάγει επιμελή αξιολόγηση αυτών, προκειμένου να κάνει τις απαραίτητες προσαρμογές ώστε τα προγράμματα να φτάνουν στο καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Βασικό συμπέρασμα της παρούσης εργασίας, που αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού και της εφαρμογής του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού προγράμματος που πραγματεύεται, είναι ότι στα αντικείμενα του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Αξιούπολης Κιλκίς αποδίδονται διαφορετικά νοήματα, που αποτελούν, εν δυνάμει, εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο συμβάλλει στη γνωστική και συναισθηματική πρόοδο

παιδιών της προσχολικής εκπαίδευσης. Οι νοηματοδοτήσεις αυτές προέρχονται όχι από τη φύση και τα χαρακτηριστικά του μουσείου, αλλά από τους στόχους και το περιεχόμενο των προτεινόμενων εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Αυτό σημαίνει ότι τα μουσεία εκθεμάτων είναι δυνατόν, μέσω του μοντέλου του ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού προγράμματος, να αναβαθμίσουν τον επικοινωνιακό και εκπαιδευτικό τους ρόλο. Αναγκαία συνθήκη φαίνεται να είναι η δημιουργία στενών σχέσεων ανάμεσα στο μουσείο και το σχολείο. Μια τέτοια σχέση είναι δυνατόν να αποκτήσει βαρύνουσα σημασία, εάν το ίδιο το Μουσείο εμπλακεί στη διαδικασία εκπόνησης και διάδοσης εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Τέλος, η θετική ανταπόκριση της πλειοψηφίας των νηπίων που έλαβαν μέρος στο συγκεκριμένο πρόγραμμα δεν είναι ένα πρωτόγνωρο εύρημα, καθώς το ίδιο το μουσείο φυσικής ιστορίας με τις συλλογές του «παραμένει ένα διδακτικό πλεονέκτημα που κάνει τους επισκέπτες, ή καλύτερα τους περιηγητές, να θαυμάσουν, να προβληματιστούν και να σκεφθούν. (Van Praet, 1989).

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

ΔΕΠΠΣ, (2004), & Νέα Προγράμματα Σπουδών Νηπιαγωγείου & Δημοτικού Σχολείου, Π.Ι. (2011).

Μπακιρτζής, Κ. (2002). *Επικοινωνία και Αγωγή, Gutenberg: Αθήνα.*

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.*

Νάκου, Ε. (2001). *Μουσεία: Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος.*

Οικονόμου, Μ. (2003). *Μουσείο: Αποθήκη ή ζωντανός οργανισμός; Μουσειολογικοί προβληματισμοί και ζητήματα. Αθήνα: Κριτική.*

Ξενόγλωσση

Hooper-Greenhill, E. (2007). *Museums and Education. Purpose, Pedagogy, Performance, Routledge: London*

Lewalter, D. (2009). “*Bedingungen und Effekte von Museumsbesuchen*”, στο Kunz-Ott, H., Kunz-Ott, H. 2011. “*Qualitätvolle Vermittlungsarbeit im Museum*”, Standbein-Speilbein.

Van Praet, M. (1989). *Contradictions des musées d'histoire naturelle et évolution de leurs expositions. In B. Schiele (Dir.), Faire voir, faire savoir. La muséologie scientifique au présent, Musée de la Civilisation.*

Zacharias, W. (2013). “*Zeitphänomen Musealisierung. Konsequenzen für die museumspädagogische Arbeit?*”, στο Schmidt-Herwig, A. & Winter, G. (επιμ.), *Museumsarbeit und Kulturpolitik, Brandes-Apsel: Frankfurt/Main.*

Ηλεκτρονικές Πηγές

<http://www.anki.gr/3207E74D.el.aspx>.

<http://axiupolis.aegean.gr/gr/history.php>

<http://axiupolis.aegean.gr/gr/contact.php>

<http://axiupolis.aegean.gr/gr/botany.php>

<http://axiupolis.aegean.gr/gr/fauna.php>

<http://axiopolis.aegean.gr/gr/geology.php>

<http://axiopolis.aegean.gr/gr/paleontology.php>

<http://axiopolis.aegean.gr/gr/mineralogy.php>

<https://museumfinder.gr/item/moyseio-fysikis-istorias-axiopolis/>

http://axiopolis.aegean.gr/gr/students_preperation.php

http://axiopolis.aegean.gr/gr/virtual_visit.php

<http://www.museum-studies.uoa.gr/teyxos6.pdf>